

Олександр Олександрович БРИГІНЕЦЬ

д.ю.н., професор, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>

e-mail: BriginetsO@meta.ua

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

У статті розкрито роль та проблематику визначення особливостей діяльності адвоката як представника у сфері митної справи як однієї з умов розбудови сучасного демократичного суспільства в Україні. Визначено, що далеко не кожен адвокат наважується працювати з правовими питаннями, пов'язаними з митними та міжнародними торговими операціями. Доведено, що адвокат у сфері митної справи зазвичай постає як фахівець, здатний розбиратися у широкому спектрі питань та супроводжувати зовнішньоекономічну діяльність організації від моменту вчинення зовнішньоторговельної угоди до випуску товарів митними органами нашої держави, мінімізуючи або повністю нівелюючи ризики здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: адвокат, правнича допомога, митна справа, митні правовідносини, суб'єкт митних правовідносин, адвокатура, адміністративне право, адміністративно-правове регулювання, митне право, митні платежі, регламентація публічного управління

ВСТУП

Повоєнний розвиток економіки України буде нерозривно пов'язано з використанням її унікального стратегічного положення на карті світу. Українські землі завжди знаходилися на перетині торгових шляхів та інтересів світових владних кіл. В різні історичні часи на наших землях вирішували свої питання провідні держави Європи та світу. Не стане осторонь такої тенденції і друга чверть XXI ст. Враховуючи розташування України поряд з ЄС, а в перспективі і вступ до нього, питання митного оформлення товарів, що будуть перетинати українські кордони, стає надважливим. Але в усі часи питання митної справи було досить корумпованим. В історії України такі випадки також були непоодинокі. З іншого боку, за рахунок ефективної роботи митних органів завжди наповнювалися кілька десятків відсотків дохідної частини Державного бюджету України. Тобто бізнес, переміщуючи товари через митний кордон, приймає значну участь у наповненні бюджету, і водночас бажає бути захищеним від свавілля з боку митних органів. Звісно, досить часто на вирішення спірних питань з митними органами може піти чимало часу й зусиль, що нерідко призводить до втрат коштів і товару, або зриву важливих угод. В такій ситуації практично єдиним суб'єктом, хто може ефективно захистити бізнес у митній справі є адвокат. Саме діяльність адвоката допомагає забезпечити баланс публічних та приватних інтересів у митній справі.

МЕТА СТАТТІ – визначення особливостей вирішення проблем діяльності адвоката як представника у сфері митної справи як однієї з умов розбудови сучасного демократичного суспільства в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття базується на працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а також на матеріалах періодичних видань, статистичних збірниках. У дослідженні застосовано методи аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення, а також низку інших методів.

РЕЗУЛЬТАТИ

В діяльності адвоката справи, пов'язані з роботою митних органів можна віднести до найскладніших і найзаплутаніших. Далеко не кожен адвокат наважується працювати з правовими питаннями, пов'язаними з митними та міжнародними торговими операціями. Такі адвокати мають глибокі знання у сегменті митного права, міжнародних торговельних угод та податкових питань, що стосуються митних обов'язків. В роботі адвокати з митних справ постають як консультанти та представники клієнтів перед митними органами та в судах у справах, пов'язаних з імпортом-експортом товарів та іншими аспектами роботи митниць. Наприклад, такі адвокати надають консультації та правовий захист клієнтам у справах, що стосуються митних обов'язків, податків на мито, торговельних обмежень та інших аспектів митного права [1; 2].

Зазвичай до причин митних спорів відносять такі: неправомірні дії працівників митниці, які потягнули за собою вилучення цінностей, грошей, товарів, особистих речей; коригування митної вартості товару, заявленої під час складання митної декларації і наступний перерахунок митних платежів та зборів; наявність незадекларованих товарів, що потягло за собою несплату митних платежів; витребування документації, яку не може бути застосовано до такого випадку або її не передбачено законом; відмова у прийнятті митної декларації на оформлення чи пропуск вантажів на підставі не повністю зібраних документів; розбіжності відносно класифікації задекларованих товарів; відмова в наданні пілг та квот [3].

В роботі адвоката як представника у сфері митної справи важливим фактором є *soft skills* – вміння вести переговори, працювати з інформацією, виступати публічно, ефективно взаємодіяти з командою. Але ключовим для таких адвокатів є застосування *hard skills*, тобто професійних знань у галузі митної справи, законодавство в якій є одним з найменш стабільних. Саме тому, що обидві перелічені категорії навичок нероздільні і потребують постійного вдосконалення, якщо людина прагне відбутися як професіонал у галузі митної справи.

Найбільшою складністю в роботі адвоката як представника у сфері митної справи являється необхідність відстежувати та контролювати тенденції та оновлення у нормативному регулюванні, правозастосуванні, судовій практиці, а також у позиціях багатьох державних органів, які беруть участь у регулюванні та контролі зовнішньої торгівлі.

Для вирішення вищезгаданих питань адвокат виконує низку дій: консультація з клієнтом, тобто адвокат консулює клієнта стосовно результатів дослідження та рекомендує оптимальні дії та стратегії; аналіз митної документації, тобто адвокат ретельно перевіряє митну документацію та звіти, щоб виявити можливі порушення, помилки та невідповідності; аудит даних та фінансових записів, тобто адвокат проводить аналіз фінансових записів та даних клієнта, щоб визначити рівень митних обов'язків та ризиків; підготовка документів та аргументів, тобто адвокат готує необхідні документи, аргументи та правові позиції, які буде представляти перед митними органами або в суді. Адвокат може оскаржити постанови про порушення митних правил; оскаржити дії митниці стосовно визначення коду товару за УКТЗЕД, коригування митної вартості та повернути платникам митні платежі; довести відсутність в діях осіб порушення митних правил; у разі наявності підстав, повернути вилучений митниками товар; захистити права та інтереси в судових засіданнях з розгляду справ про порушення митних правил; визначити митні ризики у здійсненні операції; захистити у кримінальних справах. Адвокат може займатися проведенням збору доказів, що підтверджують правоту клієнта; забезпеченням експертизи товаро-супровідних документів; професійним складанням заяв, скарг, запитів, позовів та ін. правових документів; представництвом клієнта в суді та митних органах; оскарженням неправосудних рішень [1; 2; 4].

Адвокат з митних спорів допомагає оскаржити незаконно прийняті рішення та довести правоту дій клієнта. Досить поширеними у діяльності адвоката у сфері митної справи являються справи про порушення митних правил. Митний кодекс України (МКУ) передбачає право на оскарження рішення, дії або бездіяльність митних органів в досудовому порядку вирішення спору. Зокрема, регламентовано порядок дій з оскарження. Також виокремлено права скажника та врегульовано особливості оскарження справ про порушення митних правил [3]. Визначено, хто може бути захисником у справі про порушення митних правил, порядок підтвердження повноважень, визначено обсяг прав, яким наділено захисника. Відповідно до МКУ захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності – свідка та надавати їм необхідну юридичну допомогу [3]. Відзначимо, що питання представництва у справах із притягнення до адміністративної відповідальності може бути врегульовано й на рівні галузевих актів. Підтвердженням повноважень адвоката на участь у справі є документи, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [5]. Адвоката під час участі у справі наділено усіма правами, визначеними у ст. 498 МКУ, крім процесуальних прав, реалі-

зації яких здійснюється безпосередньо особою, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, і не може бути доручена захиснику [3; 6].

Саме тому адвокат у сфері митної справи може допомогти клієнту вирішити низку різних питань та проблем, ключові з яких пов'язані з митними операціями, тобто дії адвоката направлені на: розв'язання митних спорів (адвокат представляє інтереси клієнта у спорах з митними органами і сприяє досягненню домовленостей чи виграшу у суді); захист прав клієнта (адвокат забезпечує захист прав клієнта перед митними органами та у суді, надаючи правовий захист від надмірних митних вимог і обтяжливих штрафів); мінімізацію митних обов'язків (адвокат допомагає клієнту знайти шляхи для зменшення митних витрат, застосовуючи законні методи звільнення від митних обов'язків та інші стратегії); підготовка до митних аудитів (адвокат допомагає підготувати клієнта до митних аудитів та перевірок, надаючи консультації з питань документації, обліку та інших аспектів, які можуть бути предметом аудиту) [1; 2]; робота з міжнародними торговельними угодами (адвокат допомагає клієнтам розробляти і реалізовувати міжнародні торговельні угоди, забезпечуючи їх відповідність законодавству, надає можливість дослідити договір та його умови, проконсультувати з відповідальності та надати поради, щодо особливостей його пунктів та умов).

ВИСНОВКИ

Вважаємо, що адвокат у сфері митної справи зазвичай постає як фахівець, здатний розбиратися у широкому спектрі питань та супроводжувати зовнішньоекономічну діяльність організації від моменту вчинення зовнішньоторговельної угоди до випуску товарів митними органами нашої держави, мінімізуючи або повністю нівелюючи ризики здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Адвокат у сфері митної справи відіграє ключову роль у забезпеченні прав та інтересів клієнта у справах, пов'язаних із митними операціями та міжнародною торгівлею. Цей напрям вимагає глибоких знань митного права, міжнародних торговельних угод та податкового законодавства, а також навичок аналізу, аудиту та судової аргументації. Такі адвокати грають важливу роль у забезпеченні дотримання клієнтами вимог митних органів та оптимізації їхніх митних обов'язків [7].

Нині адвокатам досить важко якісно супроводжувати зовнішньоекономічну діяльність підприємств, мінімізувати ризики, пов'язані з взаємодією з митними органами. Поточна складна зовнішньополітична обстановка вимагає знання відповідних ризиків та вміння оперативно реагувати на непередбачені ситуації, що раптово виникають у зовнішній торгівлі, гнучко перебудовувати логістичні ланцюжки. В міру зростання зовнішньоторговельного обороту потреба в таких фахівцях лише наростатиме. Але у цій сфері практично немає високоякісних освітніх продуктів, до яких можемо відносити курси підвищення кваліфікації, вебінари, круглі столи, тренінги. Мова йде про дійсно якісні, а не поверхневі продукти. І цю проблематику не може бути вирішено досить оперативно внаслідок частого зміни як геополітичної ситуації, так і постійного переосмислення законодавчого поля України саме у митній сфері.

Список використаних джерел

1. Грисюк В.В. Теоретичні засади юридичних технологій здійснення адвокатської діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2021. 190 с.
2. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Київ, 2019. 348 с.
3. Митний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
4. Бригінець О.О. Адвокат як представник у сфері оподаткування та митної справи. *Економіка. Фінанси. Право*. 2025. № 12. С. 14-16.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/page2>.
6. Боровик А.В., Шевчук В.С. Функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві: монографія. Одеса, 2024. 176 с.
7. Бригінець О.О. Адміністративно-правове забезпечення діяльності адвокатури як інституту, що надає правову допомогу на професійній основі. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 4. С. 6-8.

References

1. Hrysiuk V.V. Theoretical foundations of legal technologies for the implementation of legal activities: dis. ... PhD in law: 12.00.10. Odessa, 2021. 190 p. [in Ukrainian].
2. Biriukova A.M. Legal status of a lawyer and the bar: a domestic model in the context of globalization processes: dis. ... PhD in law: 12.00.10. Kyiv, 2019. 348 p. [in Ukrainian].
3. Customs Code of Ukraine: Code of Ukraine; Law, Code of 13.03.2012 No. 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>. [in Ukrainian].
4. Bryhinets O.O. Lawyer as a representative in the field of taxation and customs affairs. *Economics. Finances. Law*. 2025. No. 12. pp. 14-16. [in Ukrainian].
5. On the Bar and Legal Practice: Law of Ukraine dated 05.07.2012 No. 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/page2>. [in Ukrainian].
6. Borovyk A.V., Shevchuk V.S. Functional foundations of the lawyer's activity in administrative proceedings: monograph. Odessa, 2024. 176 p. [in Ukrainian].
7. Bryhinets O.O. Administrative and legal support for the activity of the bar as an institution providing legal assistance on a professional basis. *Economics. Finances. Law*. 2023. No. 4. pp. 6-8. [in Ukrainian].

Oleksandr BRYHINETS

Doctor of Legal Sciences, Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>

e-mail: BriginetsO@meta.ua

FEATURES OF A LAWYER'S ACTIVITY IN THE FIELD OF CUSTOMS

The paper reveals the role and issues of determining the specifics of the lawyer's activity as a representative in the field of customs affairs as one of the conditions for building a modern democratic society in Ukraine. Business, moving goods across the customs border, takes a significant part in filling the budget, and, at the same time, wants to be protected from arbitrariness on the part of customs authorities. Of course, quite often, resolving disputes with customs authorities can take a lot of time and effort, which often leads to losses of funds and goods, or disruption of important agreements. It is determined that not every lawyer dares to work with legal issues related to customs and international trade operations. Such lawyers must have in-depth knowledge in the segment of customs law, international trade agreements and tax issues related to customs duties. In their work, customs lawyers act as consultants and representatives of clients before customs authorities and in courts in cases related to the import-export of goods and other aspects of the work of customs. E.g., such lawyers provide advice and legal protection to clients in cases related to customs duties, customs taxes, trade restrictions and other aspects of customs law. It has been proven that a customs lawyer usually acts as a specialist who is able to understand a wide range of issues and support the foreign economic activity of an organization from the moment of concluding a foreign trade agreement to the release of goods by the customs authorities of our state, minimizing or completely eliminating the risks of carrying out foreign economic activity. A customs lawyer plays a key role in ensuring the rights and interests of the client in cases related to customs operations and international trade. This area requires in-depth knowledge of customs law, international trade agreements and tax legislation, as well as skills in analysis, audit and judicial argumentation.

Keywords: lawyer, legal aid, customs, customs legal relations, subject of customs legal relations, advocacy, administrative law, administrative legal regulation, customs law, customs payments, regulation of public administration